

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

Quomodo tres dicti scopi ad invicem se habeant, & quomodo qui illis
opponi sunt: & quod prava Resp. ferenda sit, neque adversus illam
insurgendu[m] auctoritate privata. XX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

illi iustitiæ gradui, qui exigitur ad pacem & civilem concordiam. Finis, qui pravis quoque adaptatur, & in bonis, imo in optima exigitur, non ut finis ultimus, sed necessarius, & vero ultimoque subjectus, pax est, & concordia civium.

Ceterum de his dubitabit quispiam, quomodo pax & concordia civium in pravis rebus publ. finis dominantis sit: cum ille utilitatem propriam spectet, non concordiam civium, quam eousque tantum curabit, quatenus suo conducet regimini, suæque saluti. Dubitabitur porro de re alia, scil. cur Tyrannus det operam, ut cives inter se per diffidentiam distineat, neque velit eos concordēs esse, ut est apud Aristotelem lib. 2. polit. cap. 11. & ego infra ostendam lib. 2.

Priori dubitationi sic respondeo, quod quæstio sit, non qualem scopum habeat præfixum Tyrannus, iique qui in prava republ. rerum potentiuntur, sed quem scopum iustum in ea præfigere sibi possit ille legislator, qui coactus formam relinquere ut est, nihilominus leges illi reipubl. dare debet. Et hic scopus fertur, quod sit pax & concordia civium.

Quod ad alteram, me explico, quod concordia, de quâ modo mihi sermo est, est illa, quæ non admittit seditionem & tumultum civilem. Et hanc quoque vult Tyrannus: at nequaquam ut familiariter & amicè una vivant cives. In quam tamen familiaritatem animum intentum deberet habere Legislator, quousque permetteret malus princeps; foretque tum æqua artificiosa occultatio mediocum ad ejusmodi concordiam idoneorum, ita ut vis eorum, quantum potis esset, principem pravum celaretur.

Quomodo tres dicti scopi ad se invicem habeant, & quomodo qui illis oppositi sunt: & quod prava republ. ferenda sit, neq. adversus illam insurgendum auctoritate privata.

C A P. XX.

Utrum finem imponamus huic disceptationi de legum & reipubl. scopis, superest ut perpendamus, quomodo dicti tres scopi, videlicet concordia civium, virtus bellica, & communis felicitas ad se invicem

vicem habeant. Et apparet, quod inter eos illa sit proportio, quam animæ gradus inter se habent, scilicet vegetativus, sensitivus, & rationalis. Supremus gradus, qui rationalis est, præmittit binos ceteros. Enimvero nemo rationis compos esse potest, qui sensibus caret, simulque vegetans. Quod sane in homine observamus, qui animalium omnium solus ratione præditus est: est vero una sensibus instructus, qui illi cum ceteris animalibus communes sunt, cum videat, audiat, olfaciat, gustet & tangat: tum quoque illi facultates insunt, quarum beneficio crescit, (ut ex parvulo procerus fiat) nutritur & gignit, quæ facultates cunctæ vegetantis sunt animæ, & cum plantis homini communes. Ex binis reliquis porro gradibus nobilior, qui sensuum est, sine vegetativo non consistit. Etenim nullum animal est, (tantumque animalia sentiunt,) quod non crescat, & nutriatur. Ceterum ignobilior gradus vegetativus, per se existere potest, ut in plantis liquet. Idem usu venit scopis expositis. Omnium nobilior, qui est beatitudo communis & perfecta civium, præmittit binos reliquos, videlicet fortitudinem, & pacem concordiamque mutua civium. Et fortitudinem quidem, quod, cum beatitudo exigat virtutes omnes, etiam per consequens fortitudinem requirit: concordiam vero, nam, quæ foret illa beatitudo civitatis, quæ motibus vigeret & pugnis civilibus? Jam fortitudo potestne existere sine perfecta virtute, & beatitudine? imo, eo tamen modo, ut virtus una absque ceteris stare potest, quod quomodo contingat moralibus virtutibus, exposui satis fuse in morali Hygieine (quæ pars secunda est doctrinæ meæ moralis) verum nequit consistere ut finis civitatis absque sine pacis & concordie, cum dictum sit, quod primum Legislatores sibi proponit tantum populo imprimere justitiæ, ut in pace vivat, post illa sollicitus est, ut illum ad altissimum fortitudinis fastigium evehat, quantum poterit. Ultimus tandem finis pacis & concordie sejugatus est a ceteris in rebus, ubi imperans & subjecti sibi mutuo diffidunt.

Est præterea manifestum, quod quantum spectat ad bonitatem finium, omnium optimus est beatitudo, minus bonus ille fortitudinis, melior tamen tertio. Est vero hic ceteris minus bonus, non solum quod superiores inferioribus semper copulati sunt, & ita gradus bonitatis, qui utrisque est, unitos habeant; sed quod præcisè etiam per se singulis, melius est felicem esse, quam solummodo fortem, estque etiam melior fortitudo in excelsio gradu, quam justitia, quæ ad communem concordiam requiritur, in gradu satis remisso,

H

Sed

Sed de oppositis si loquamur, planè contraria res est. Remotio felicitatis a civium cætu malum minus est, quam fortitudinis ablatio: nam remota fortitudine, felicitas semper abest, cum hæc virtutes exigat omnes: at remota felicitate non est opus, ut fortitudo quoq; sit sublata. Porrò pessima omnium pacis & concordia civilis privatio est: enimvero hanc sequitur seditio, bellumq; civile, quæ calamitates superius quidem tactæ sunt, sed describi satis nequeunt. Ex quibus colligitur, quod, cum res pessima sit, civilis seditio, cumq; ferendum sit malum minus, ut majus effugiamus, quod etiam pravum imperium potius ferendum sit: ex quo quidem communem felicitatem sperare nequimus, neq; etiam securitatem communis fortitudinis civiũ, splendoremq; victoriarũ ab inimicis relatarũ: quàm ut ad motus veniamus, qui nos ducunt, (ut solent), ad seditionem, & interna bella.

Sed forte non deerunt, qui adversus ea quæ dixi, dubitationes afferant. Quippe primò videtur, quod majori bono opponatur malum majus: & ita beatitudinis remotio, quæ majori bono opponitur, majus erit malum, quam remotio pacis internæ. Secundò, qui non est felix, infelix est, at melius est in bello versari & seditionibus, quam esse infelicem. Tertium, Phineas in sacris literis laudatus fuit, quod zelo religionis percitus arma ceperit, occideritq; undecim millia ex populo Israelitico. Et Robertus quoq; Galliarum Rex, quod bellum gessisset cum subditis suis hæresia contaminatis. Laudata etiam fuit Protestantium internecio, facta jussu Caroli Noni, die S. Barthol. anno 1572. Itaq; seditio non est pessimum in rep. malum, alias quippe non eligeretur ad remedium mali alterius.

Ad primam dubitationem respondeo, quod non valeat consequentia de bonis, quæ ex circumstantia dicuntur Aristoteli, cujus quoq; doctrina hæc est, suntq; ea, quorum majus bonum, minus includit. Ejus generis est comode vivere, & vivere, quorum illud, hoc complectitur: & sanitas & sanitas firma, hæc enim illam includit. Jam mors quæ vitæ opponitur, pejor est vita dura & misera, quæ vitæ commodæ opponitur. Ita quoq; res pejor morbus est, qui sanitati opponitur, quàm minus bonum sanitas videlicet infirma, quæ sanitati firmæ ut bono majori opponitur. Jam communis beatitudo complectitur pacem, & concordiam, cumq; sit ex circumstantia bonum, remotio concordia pejor est, quam beatitudinis communis.

Quod ad secundam negatur, quod qui non sit felix, infelix sit. Beatitudo exigit perfectionem omnium virtutum, & copiam sufficientem bonorum

rum

rum instrumentalium : infelicitas animum vult vitiis corruptum, & inopiam rerum necessariarum: ut alibi adversus Franciscum Piccolomineum scriptorem aliàs celebrem ostendimus. Inter hæc bina extrema plurimi sunt gradus, ubi qui in illis collocati sunt, nec felices sunt, nec infelices. Ad tertiam, & quartam respondeo, quòd cum Rex aliusve principatus gladium in suos rebelles distringit subditos, & si etiam bello eos adoriretur, quod tamè haud dicenda foret seditio, neq; etiã seditionis fomentũ: sed vocanda potius esset remedia adversus istos rebelles, tanto magis si deprehendatur, quod hac castigatione resp. facta teçta conservetur: dummodo publica arma prævaleant tantum illis seditionis & delinquentium, ut spes certa sit victoriæ obtinendæ, & evellendi motuũ radices. Et talis erat casus Phineæ, & Roberti, ubi vires regiæ & publicæ certò superiores erant illis secedentium a Deo, & vero ejusdem cultu. Alias, si vires publicæ inferiores erunt delinquentium viribus, istiq; non lacessiti nihil moveant, nec impediunt quo minus vivant quiete boni, tum opus erit illos tolerare: enimvero alias occasio præberetur excidio communi, & succedit quod Lucanus habet,

— — populumq; potentem,

In sua vittrici conversum viscera dextra.

Habet quoq; locum in heræsis illud Christi, *Ne forte triticum eradicetur cum lolio*, eo modo ut supra cap. 7. exposuimus.

Dixi tamen, si subditi inobedientes non lacessiti tutam tranquillamque pacem servaturi sint. Nam si ex adverso quotidie machinarentur, tenderentq; insidias; ut faciebant remporibus Francisci II. & Caroli IX. in Francia Protestantes, & præcipuè Gaspar Collineus, cum Reges identidem parum abessent, quin in illis intercluderentur: rebus ita constitutis necessitas incumbit Principi & principatui defendendi se, quæ defensio tam justa licitaq; ipsis est, quam iniqua subditorũ insurgentiũ Imperantes rebellio. Eamq; ob causam rectum & justum fuit consilium Caroli Noni, perfectum die Bartholomei anno 1572. per quod Parisiis & in aliis Galliæ urbibus præter supremum classis regiæ ministrum Collineum ceciderunt triginta millia ex heræticis, captis insuper Navarræ rege, qui postea Franciæ Rex nomine Henrici IV. fuit, & Principe Condæo.

Patet jam, quid ad quintam objectionem respondendum sit ex ijs, quæ jam dicta sunt, quoniam Carolus IX. consilium a deo cruentum cepit de heræticis, quod suæ personæ insidiarentur & sceptro perpetuum. Hinc etiã die in-

sequenti Rex ipse in Parlamento Parisino dixit, de suo consilio & mandato eadem esse factam, ad eamq; extrema se necessitate esse impulsam, cum certus scisset, illos in vitam suam conspirasse.

Divisio rerump. in suas species secundum Platonem, Aristotelem, & Polybium.

C A P. XXI.

Rosteaquam vidimus, quis verus finis legum & reip. sit, tam in gradu primo & absolute, qui est finis optimæ reip., quam in secundo & tertio, qui fines sunt non optimarum rerump., quorum tertius potest quoq; finis esse legum in pravis rebusp. superest ut videamus rectam reip. formam, quod alterum est postulatum recti imperii. Ut itaque repetamus divisiones veterum scriptorum, Plato variè Remp. dividit: nam in lib. de rep. primum quinq; facit rerump. species, regiam vid. tyrannidem, Aristocratiam, Oligarchiam, & Democratiam sive popularem. Verum quidem est, quod hanc divisionem tradat ex sententia aliorum: nam ubi suam recenset in eodem de rep. lib. septem facit rerump. species. Prima earum optima est, estq; quando is, qui tenet imperium libere dominatur, solutus omni lege, imperat vero cum plena perfectaq; cognitione civilis prudentiæ, rectè & cum absoluta potestate. Ex ceteris sex speciebus, tres bonæ sunt, & tres pravae. Et considerantur ut in præsentis legibus sunt adstrictæ, quodq; illarum tres imperent secundum legum præcepta, reliquæ transgrediendo leges. Quando itaq; in rep. quæ legibus adstricta est, unus rerum potitur, isq; imperat secundum leges, bona est resp. vocaturq; Regnum. At si idem ille imperat adversus leges, pro suo lubitu, & voluntate, forma prava est, diciturq; Tyrannis. Deinde si resp. in paucorum manu est, qui secundum leges imperant, resp. bona est, diciturq; Græco nomine Aristocratia, Latine dominatus optimorum: hinc etiam Imperium optimatum appellatur. At si pauci illi adversus leges imperant, pro suo lubitu, forma prava est, diciturq; Græcis Oligarchia, quæ significat secundum etymon vocis dominium paucorum, at ex usu scriptorum gravissimorum & præcipuorum, (excepto Polybio,) dominium pravi paucorum.